

הכנסת השמונה-עשרה

הצעת חוק של חברי הכנסת

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – מניעת כפל תשלום בגין ניהול חשבון עו"ש), תשע"ב –

2011

הוספת סעיף 19	.1	בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, אחרי סעיף 9, יבוא :
		<p>"(א) בלי לגרוע מהוראות סעיף 9, תאגיד בנקאי לא יגבה עמלה מלקוח עבור שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש, במקרים בהם חשבון העו"ש מצוי ביתרת זכות או ביתרת חובה מינימאליות, בסכומים שיקבעו, וכן לא יגבה עמלת מינימום; בסעיף זה –</p>
		<p>"(1) "ביטול עמלות על שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש וביטול עמלת מינימום"</p>
		<p>"לקוח" – יחיד שאיננו עסק;</p>
		<p>"עמלת מינימום" – סכום שאינו עולה על סכומן המצטבר של שתי פעולות הנעשות על ידי פקיד, אותו רשאי לגבות תאגיד בנקאי מלקוחותיו מידי חודש בגין ניהול חשבון העו"ש;</p>
		<p>"שירותים בסיסיים" – כל אחד מאלה:</p>
		<p>(1) הפקדת מזומן;</p>
		<p>(2) משיכת מזומן;</p>
		<p>(3) הפקה ומסירה של תדפיס לבקשת לקוח;</p>
		<p>(4) העברה או הפקדה לחשבון אחר;</p>
		<p>(5) פדיון שיק, לרבות משיכה בשיק עצמי;</p>
		<p>(6) הפקדת שיק, לרבות באמצעות תיבת שירות;</p>
		<p>(7) תשלום שובר;</p>
		<p>(8) פריטת מזומן;</p>

(9) זיכוי חשבון באמצעות מסלקה ;						
(10) חיוב בכרטיס אשראי ;						
(11) שאילתת מידע בכל נושא ;						
(12) משיכת שיק ;						
(13) חיוב על פי הרשאה לחיוב חשבון או הוראת קבע.						
והכול בין אם הפעולה נעשית על ידי פקיד בנק, בין אם באמצעות מוקד טלפוני מאויש ובין אם בערוץ ישיר".						
(ב) המפקח, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, יקבע בצו את גובה יתרת הזכות ויתרת החובה המינימאליים המזכים את הלקוח בפטור מתשלום עמלות עבור שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש.			(2)			
(ג) בקביעה בהתאם לסעיף (ב), יתחשב המפקח בין היתר, באלה: המרווח בין שיעור הריבית הנגבית מלקוח בגין יתרת חובה לבין הריבית הניתנת לו בגין יתרת זכות; הלימה בין עלות תפעולית של הבנקים במתן שירותים בסיסיים ללקוח לבין סך העמלות הנגבות בגין שירותים אלו; שיעור השימוש של לקוחות הבנקים בערוץ הישיר לצורך קבלת שירותים בסיסיים; שיעור הלקוחות המשלמים עמלות תעריפיות מכלל הלקוחות המשלמים עמלות בגין שירותים בסיסיים.			(3)			
המפקח ידווח לוועדת הכלכלה של הכנסת, מדי שישה חודשים, על שיעור הלקוחות הזכאים לביטול העמלות על שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש לפי קבוצות אוכלוסיה. המפקח יפרט בדיווחו את השיקולים שהביא בחשבון לצורך קביעתו כאמור".	9 יט	חובת דיווח לוועדת הכלכלה של הכנסת בכל הקשור לביטול עמלות עו"ש על שירותים בסיסיים בהתאם לסעיף	2.	הוספת סעיף 9 יט		
		19				

דברי הסבר

כללי מצבו של הלקוח הפרטי הממוצע בתחום הבנקאות לא השתפר במהלך השנים האחרונות והוא נותר "לקוח שבוי" בידי הבנק. הסיבה העיקרית למצב זה היא העובדה כי הלקוח הפרטי חסר את הכלי הבסיסי הדרוש על מנת לשפר את מצבו - היכולת להשוות מחירים. המחירים של השירותים הבנקאיים הינם מעורפלים ועמומים כאשר העמלות "מתערבבות" עם מחיר הריבית. בהיעדר יכולת השוואה- הצרכן נותר חסר כח מיקוח מול הבנק, נשאר בבנק שלו, וכתוצאה מכך לא מתפתחת תחרות בין הבנקים.

רפורמת העמלות (יולי 2008) נכשלה עד כה בהשגת יעדה להגביר את התחרות בין הבנקים. גם היום תחום מהבנקאות במגזר משקי הבית מתאפיין בהיעדר תחרות. חלק גדול מהאוכלוסייה אינו זכאי להנחות הניתנות ברובן המכריע ללקוחות מאוגדים או פלחי אוכלוסייה המוגדרים כ"אסטרטגיים" מבחינת הבנק. המצב התחרותי בתחום האשראי אינו טוב יותר, לאחרונה פורסם כי הפער בין מחיר האשראי למגזר משקי הבית (מרווח אשראי של 4.3%) לעומת מחיר האשראי במגזר העסקי (מרווח אשראי של 1.99%) מעלה חשש לסבסוד צולב מהמגזר הפרטי למגזר העסקי. משמעותו הכספית של פער זה נאמדת בכ- 3 מיליארד ₪ עודפים שמשלמים משקי הבית לשנה.

במצב הקיים אין מנוס מלפשט את עלות השירות הבנקאי ולבטל את העמלות על שירותי העו"ש בחשבונות עו"ש, פעולה שתקל על הצרכן להתמקד בעלות העיקרית של השירות הבנקאי – גובה הריבית (על האשראי ועל החיסכון), ותקל עליו לבצע השוואה בין הבנקים השונים. עם זאת על מנת למנוע מצב בו שירות העו"ש לא יהיה כלכלי לתאגידים הבנקאיים יש לקבוע יתרה מינימאלית (על יתרה הזכות ועל יתרת החובה) לקבלת פטור מעמלות. באופן זה יהיו לבנקים הכנסות מחשבון העו"ש, אך בנק לא ירוויח בגין חשבון זה פעמים: במקרה בו חשבון העו"ש אינו זכאי לפטור מעמלות- לבנק יהיו הכנסות מעמלות. במקרה של פטור מעמלות - הבנק ירוויח מריבית בגין יתרת חובה או לחלופין שימוש בכספי יתרת הזכות למתן אשראי. שיטות תימחור דומות נהוגות בארה"ב וברוב מדינות אירופה.

עד היום כ-850,000 צרכנים שלחו מכתב למפקח על הבנקים או לוועדת הכלכלה על מנת שיפעלו לביטול עמלות על שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש. לבקשת ועדת השרים לחקיקה וחברי כנסת, התקיימה הידברות ישירה בין המועצה לצרכנות לפיקוח על הבנקים, כדי לנסות ולמצוא פתרון מוסכם להסדרת בעיית העמלות. בתום הידברות שנמשכה חודשים אחדים, הובהר כי הפיקוח על הבנקים אינו מתכוון לעסוק יותר בהסדרת עמלות העו"ש. לפיכך, נדרש ביצוע צעד זה בחקיקה.

סעיף 1 לפסקה (1) סעיף 19(א) עניינו ביטול עמלות על שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש. קרי, איסור גביה מלקוח כהגדרתו בהצעת החוק, בגין 13 פעולות המנויות בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), כפעולות בסיסיות לניהול שוטף של חשבון עו"ש. הסעיף נועד לשמור על העיקרון לפיו לא יגבה תאגיד בנקאי מלקוח כפל תשלום בגין מתן שירותיו, וכי עלות השירותים הבנקאיים הבסיסיים ישוקפו ללקוח במספר אחד בר השוואה. מתוך אותו רציונאל, היה והלקוח מצוי בחשבון העו"ש ביתרת חובה או ביתרת זכות מינימאליים שיקבעו, הרי שבאופן קביעת הריבית עליהם יזכה הבנק לקבל התמורה בגין שירותיו כאמור, ומכאן שלא יהא רשאי לגבות בגינם פעם נוספת באמצעות עמלות העו"ש. הסיפה של הסעיף, המציע לבטל את עמלת המינימום הקבועה בכללי

הבנקאות הנ"ל תואם את העיקרון הצרכני הבסיסי לפיו "לא צרכת לא שילמת". הטעם לכך הוא כי אין לגבות כל סכום רק בשל העובדה כי כספי הלקוח מצויים בחזקת הבנק מבלי שנעשתה כל פעולה בחשבון (אם אין "עמל" – אין עמלה).

סעיף 1 לפסקאות (2) ו-(3) סעיף 19(ב) מטיל חובה על המפקח על הבנקים להגדיר במפורש את סכום יתרת החובה ויתרת הזכות המינימאליות, אשר יזכו את הלקוח בפטור מתשלום עמלות על שירותים בסיסיים בחשבון עו"ש, ולקבוע זאת בצו לתאגידי הבנקאיים לאחר שיקבל אישור ועדת הכלכלה של הכנסת. סעיף 19(ג) נועד להנחות את המפקח על הבנקים באמות-מידה ברורות אותן ייקח בחשבון בקביעתו כאמור.

סעיף 2 סעיף 9יט נועד להטיל על המפקח על הבנקים חובת דיווח מיוחדת המתייחסת ליישום הצעת החוק והשפעת קביעתו על לקוחות משקי הבית. דיווח זה ייכלל בדיווח חצי שנתי לוועדת הכלכלה של הכנסת המתקיים בעקבות רפורמת העמלות. דיווח כאמור ישקף לציבור את אמות-המידה שנלקחו בחשבון על ידו בקביעתו ואת המשקל שנתן לכל אחת מהן. כן יכלול הדיווח את שיעור הלקוחות הנהנים מביטול העמלות על השירותים הבסיסיים בחשבון העו"ש, כדי לתת בידי ועדת הכלכלה של הכנסת כלים ונתונים שיאפשרו לה להעריך אם הושגה מטרת החקיקה: שיפור מצבו של לקוח משקי הבית ביחסיו עם הבנק.